

„*Sileo, ergo – non sum*“

Ћутим, дакле – не постојим

(Латинска изрека)

Европски парламент ће за који дан на свом дневном реду имати тачку која се се бавити степеном слободе штампе у Италији, која је, према многим оценама далеко од европских стандарда. Истог дана, чланови, лидери политичких група у Парламенту одлучиће ко ће понети престижну награду „Сахаров“, коју ова институција додељује већ пуне две деценије борцима за људска права и слободе. Награда „Сахаров“ биће уручена у децембру, поводом Светског дана људских права, додељује се сваке године једном борцу за људска права и демократију. Ове године навршава се 20 година од смрти совјетског дисидента Андреја Сахарова по коме је награда и добила име. На листи од десет кандидата ове године нашао се и млади италијански новинар, за кога је Умберто Еко рекао да је „јунак нашег доба“, аутор светског бестселера, романа „Гомора“, Роберто Савијано (1979).

Ко је Роберто Савијано?

Ко је имао прилику да погледа тв извештаје светских тв кућа, (BBC, CNN...) са недавног протеста за слободу медија у Риму, где је на Пјаца ди Пополо учествовало готово пола милиона људи, вероватно је упамтио младог момка у црном, који је говорио након што се демонстрантима обратио нобеловац, драмски писац, Дарио Фо, чија појава и говор су изазвали френетичне овације и дуготрајно скандирање у знак подршке. Био је то тридесетогодишњи напoлитанац, филозоф, по занимању новинар и писац, Роберто

Савијано.

„Гомора“ је његова прва књига. Истовремено му је донела и славу и изгнанство. Након појављивања књиге, наpolitанска мафија, Камора, упутила му је озбиљне претње, после чега је Савијано под сталном полицијском пратњом, мењао место боравка и, фактички, живео у илегалу. „Гомора“, роман о мрачним странама капитала, мафији и криминалу који одолева свакој власти и тешко долази под удар закона, доживео је невероватан публицитет – објављен је у 42 земље, само у Италији је до сада продато 1,5 милион примерака ове књиге, снимљен је и истоимени филм, који је освојио Гран При у Кану. За аутентично и потресно сведочење о свемоћи криминала, Савијано је 2006. године добио награду „Вијаређо Репачи“, за најбољу прву књигу, као и награду „Ѓанкарло Сијани“, исте године.

„Сви које познајем, или су мртви или у затвору. Ја хоћу да постанем БОС. Хоћу да држим супермаркете, продавнице, фабрике, хоћу да имам жене. Хоћу три аутомобила. Хоћу да ме сви поштују кад уђем у неку радњу. Хоћу да имам магацине по целом свету. А онда хоћу да умрем. Али, онако како умире прави бос, онај који је стварно главни. Хоћу да ме убију.“

(цитат из романа „Гомора“)

Садржај аутентичног писма 14-годишњака на издржавању казне у малолетничком затвору, којег је „Камора“ регрутовала за своје прљаве уличне послове, да би начин на који живе „босови“ постао идол овог малолетника, само је једно од безброј аутентичних сведочења о моћи криминала, незнању сиромашних и бездушности друштва у којем живимо, о чему у свом роману „Гомора“ на брилијантан начин пише Савијано. Он у свом роману потанко објашњава принципе „пословања“ кланова Каморе. Наводи речи једног од чланова клана Казалеа, који за сицилијанску „Коза Ностру“ каже да је у раскораку са временом, јер је потчињена политичарима и настоји да се наметне као нека врста „антидржаве“. За боса клана Казалеа (Скјавоне) – „то не приличи пословним људима“. Не постоји парадигма „држава – антидржава“, већ, како каже овај криминалац који је осуђен на доживотну робију – „само територија на којој се послује са, преко, или без државе“. Савијано указује и на глобални карактер ове криминогене организације, на мрежу њене илегалне трговине која има исходиште у легалним економским токовима, ширећи се преко Европе и Америке, до Блиског истока и Кине.

Прикупљајући грађу за своје дело, Савијано је и сам радио у текстилној и грађевинској фирми коју је контролисала мафија, изблиза је посматрао умешаност Каморе у контролу организованог криминала, трафикинга, растурања дроге, кријумчарења оружја, нелегалног одлагања отпада свих врста.

„Дугогодишња незапосленост мења човека. То што га шефови третирају као крпу, то што ради на црно, што нема ничије поштовање, нема новац, све то убија, или га претвара у животињу, или гура на дно“, пише о својим суморним искуствима Савијано, директно именујући мафијашке босове. У интервјуу (The Guardian, 1. новембар 2008) Савијано за Камору тврди да је „највећа појединачна економска сила у Европској унији“. У свом роману он износи и следеће – „Нема места на којем нису разгранали своје послове. У Немачкој су продавнице и магацини смештени у Хамбургу, Дортмунду, Франкфурту. У Берлину су продавнице Лаудано, на адреси Гнајзенауштресе 800 и Вицлебенштресе 15, у Шпанији у Пасео де ла Ермита дел Санто 30, у Мадриду, и још у Барселони; у Аустрији у Бечу, у Енглеској у једној продавници јакни у Лондону, потом у Ирској, у Даблину. У Холандији у Амстердаму, у Финској и Данској, у Сарајеву и у Београду“ (стр. 51, српско издање, Геопоетика, 2007).

Када се књига појавила, мафија јој није придавала нарочиту важност, чак се веровало да ће, можда, допринети и већем поштовању и „угледу“ Каморе, међутим, како је њена популарност расла, а јавност почела да схвата размере зла, Савијану су почеле да стижу претње. Тако је у срцу „слободне Европе“ почело његово трогодишње изгнанство, јер се усудио да јавно каже, па и напише оно што, иначе, сви знају. Одвојен од породице и пријатеља и стално премештан са једног на друго полицијско скровиште, писац је јавно пита – „Шта је мој злочин? Због чега морам да живим као пустињак, губавац, скривен од живота, света и других људи? Ко је изгубио живот због моје речи?“ Податак да је напуљска мафија од 1979. до данас одговорна за смрт 3.600 људи – више жртава него што су их заједно имале ЕТА и ИРА, руска мафија, албанске породице и Црвене бригаде, све објашњава.

Савијано је у „Гомори“ до детаља реконструисао бескрупулозне економско-финансијске и освајачке механизме кланова Напуља и Казерте, истичући да они не јуре послове, напротив, послови јуре њих“, јер редове Каморе, како тврди писац – чине „самураји“ екстремног неолиберализма. За њих, постоји само профит, ништа друго. Али, примећује Савијано – „ко хоће да има моћ одлучивања о животу и смрти, стварања профита, наметања монопола, улагања у нове послове, мора знати да се та моћ плаћа затвором или животом. Бос зна да ће завршити тако што ће га убити или ухапсити, али – економски систем који је он створио, остаје“. Он указује и на „завет ћутања“. Сви све знају, а нико не говори да су све карике моћи на овај или онај начин повезане са Камором која функционише као Лернејска хидра, чудовиште коме, када му се одсече

глава, на истом месту тренутно ниче нова. Камора увећава профит као да је на хиподрому, на тркалишту, није важно о којој делатности је реч, може и доступност белог прашка за широке масе, на сваком ћошку, уништавање ђубрета на нееколошки начин (простим бацањем у море, загађивањем воде и тла, ко мари...), штекујући на тај начин силне новце. Рачун се испоставља, као и увек најсиромашнијима, који прерано одлазе с овог света због фаталних последица свега онога што криминал собом носи.

Ова необична и снажна књига, брутална као Содом и Гомора, документ о нашем добу, истовремено и истраживање и књижевност и документарна грађа, потресно је сведочанство, између осталог, и о болесној страсти – похлепи, коју обавезно прати одсуство људскости, морала, емоција, духовности... Документ о времену у којем живимо, узнемирујући у својој реалности, „Гомора“ је роман у којем читалац лако препознаје много тога из сопственог окружења.

Савијану се мора одати признање за храброст да отворено проговори о мраку који носи моћ новца, његовим тајним путевима између криминала и власти, тајним везама између мафије и државе, макар тиме била до краја развејане бајковите представе о „чарима“ европског економског раја. У Европи 21. века, још увек се глава губи због новца.

Глас Савијана у Европи је данас оно што је некада, иза „гвоздене завесе“, био глас Александра Солжењицина или Вацлава Хавела. „Случај Савијано“ показује да освајање слободе јавне речи у Европи још увек траје, да се идолошко вишегласје тешко прихвата од стране оних који су на власти и оних који имају новац, али и жалосну чињеницу да онај ко изговори истину мора да потражи полицијску пратњу. Истина се још увек брани голим оружјем. Чак и у Европи.

Да ли ће Роберто Савијано постати лауреат престижне награде „Сахаров“, који већ „носи крст“ ангажованог интелектуалца, мање је важно, колико чињеница да је овај млади новинар постао парадигма отворене ране у искуству Европе 21. века. Случај „Савијано“ горка је опомена да се истина још увек осваја, свакога дана, чак и у друштвима која себе називају демократским, али истовремено озбиљно поставља питање егзистенције сваког од нас, али и у каквом то друштву живимо и куда води власт новца, изван морала и изнад закона.